

Informacja prasowa

Warszawa, 13 września 2023 r.

Tomas Venclova, wybitny litewski poeta odebrał Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta 2023

13 września w Teatrze Polskim w Warszawie odbyła się uroczysta gala wręczenia Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta 2023. W tym roku odebrał ją Tomas Venclova, powszechnie uważany za najważniejszego żyjącego litewskiego poetę, który w czasach ZSRR jako dysydent walczył o prawa człowieka w Litwie. Partnerem Strategicznym Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta 2023 jest Fundacja PZU.

Międzynarodowa Nagroda Literacka im. Zbigniewa Herberta to wyróżnienie na polu literatury światowej przyznawane za wybitne dokonania artystyczne i intelektualne, nawiązujące do idei, które przyświecały twórczości Zbigniewa Herberta: niezależności, umiłowania wolności, oporu wobec kłamstwa, nierówności i przemocy.

Wręczana od 2013 roku Nagroda im. Zbigniewa Herberta, jedyna tego typu nagroda przyznawana w Polsce o rzeczywiście światowym zasięgu, podkreśla obecność, rolę i znaczenie literatury polskiej – i szerzej: kultury polskiej – na arenie międzynarodowej. Nagroda przyznawana jest przez Jury, w skład którego wchodzi poeci, eseiści, tłumacze i wydawcy z Europy oraz Stanów Zjednoczonych: Krystyna Dąbrowska (Polska), Edward Hirsch (USA), Michael Krüger (Niemcy), Mercedes Monmany (Hiszpania) oraz Aleš Šteger (Słowenia).

Laudację na cześć laureata wygłosił Edward Hirsch, przewodniczący tegorocznego Jury Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta: *„Tomas Venclova poświęcił swoje życie literaturze i walce z autorytaryzmem. Jest największym żyjącym poetą litewskim, czołowym*

pisarzem wschodnioeuropejskim, jednym z ostatnich ogniw łańcucha łączącego Herberta, Miłosza i Brodskiego. (...) jest humanistą, który przez całe życie z determinacją opowiadał się po stronie demokracji” – powiedział Edward Hirsch.

Katarzyna Herbert, żona Zbigniewa Herberta i założycielka Fundacji jego imienia, komentując przyznanie Nagrody laureatowi powiedziała: *„cieszę się, że tegoroczna Nagroda została wręczona świątelnemu poecie, którego twórczość Herbert znał i cenił”.*

Tomas Venclova urodził się 11 września 1937 roku w Litwie, swój pierwszy tom wierszy opublikował w drugim obiegu wydawniczym w 1958 roku. Związany z kręgiem żyjących w ZSRR pisarzy-dysydentów, m.in. z Anną Achmatową, Borysem Pasternakiem i Josifem Brodskim. W 1977 roku jako dysydent i współzałożyciel Litewskiej Grupy Helsińskiej wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie przez wiele lat wykładał literaturę słowiańską na Uniwersytecie Yale.

Jest laureatem wielu nagród literackich i tytułów doktora honoris causa. Czesław Miłosz, publikując w 1973 roku na łamach paryskiej „Kultury” przekład wiersza *Rozmowa w zimie*, wprowadził poezję Tomasza Venclovy do języka polskiego. Jego wiersze na język polski tłumaczyli Stanisław Barańczak, Zbigniew Dmitroca, Beata Kalęba, Alina Kuzborska i Adam Pomorski. Poezja Tomasza Venclovy była tłumaczona m.in. na angielski, chiński, niemiecki, włoski, szwedzki i ukraiński.

Tomas Venclova nie tylko tłumaczył i komentował wiersze Zbigniewa Herberta, które poznał zaraz na początku swojej kariery pisarskiej, ale podobnie jak Herbert w swojej poezji często nawiązuje do historii klasycznej, historia i poezja są dla niego nierozdzielne. W swojej twórczości przeciwstawia się okrucieństwu i niesprawiedliwości, nie stroni od tematów trudnych, nie narzuca odpowiedzi, zachęca do odwagi myślenia.

Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta, wręczyli laureatowi Tomasz Różycki, członek Rady Fundacji im. Zbigniewa Herberta i Grażyna Melanowicz, członek Rady Fundacji PZU.

Tomas Venclova wygłosił przemówienie, w którym m.in. powiedział: „*Wiersze Zbigniewa Herberta były dla mnie jednym z definiujących przeżyć poetyckich, jego eseje pomagały mi w krystalizacji własnej estetyki oraz historiozofii. Mówi się, że Bóg w ciągu dziesięciolecia albo i kilku dziesięcioleci zwraca swoją twarz do tego, albo innego kraju, błogostawiąc jego poetów. W czasach po drugiej wojnie światowej Pan chyba zwrócił się twarzą do poetów polskich. Najmocniej pisali o katastrofie historycznej, o wydziedziczeniu i wykorzenieniu, ale także o doświadczeniach oporu i ciężkości kultury, o jej przeciwieństwach i wielogłosie, bez których opór by się załamał. Znajdowali odpowiedź na wyzwania hitleryzmu i stalinizmu, także na mentalność anachroniczną, niepotrafiącą tym wyzwaniom sprostać. Czytaliśmy ich wiersze w Wilnie, czytali nasi rówieśnicy w Petersburgu i Moskwie, także w Kijowie i Lwowie, Rydze i Tartu, Mińsku i Tbilisi. Był w tym pewien snobizm, ale wiele niekłamanej ciekawości i po prostu zachwytu. Zbigniew Herbert wybijał się nawet na tym tle. Josif Brodski uważał go za najlepszego polskiego poetę współczesnego (tak samo jak Norwida za najlepszego wśród polskich i nie tylko polskich klasyków)*”.

Tomas Venclova wspominał również jakie znaczenie poezja Zbigniewa Herberta miała dla jego pokolenia w byłym Związku Radzieckim: „*Znaliśmy, czasem na pamięć, herbertowskie tomiki „Struna światła”, „Hermes, pies i gwiazda” i inne, przekazywaliśmy sobie „Barbarzyńcę w ogrodzie” – książkę esejów, która później, już na emigracji, służyła mi jako przewodnik po dawnej Europie, ale nie tylko, bo tłumaczyła także nasz okrutny wiek. (...) Poznawaliśmy przez niego polski etos oporu, spokojny, autoironiczny i trochę nonszalancki. Lubiliśmy jego chłodną tonację, nie pozbawioną eleganckiego humoru, a jednocześnie pobrzmiewającą nutą skondensowanej tragedii greckiej, antycznego katharsis. (...) Herbertowski klasycyzm i dystans, a przede wszystkim stoicka postawa moralna, której uczył się chyba u Marka Aureliusza w przekazie Elzenberga, zostały wspólnym skarbem pokoleniowym*” – powiedział laureat.

Obok wierszy Laureata, zgromadzeni w Teatrze Polskim goście, rodzina i przyjaciele Tomasza Venclovy, mieli okazję wysłuchać wybranych wierszy Zbigniewa Herberta w interpretacji aktora Teatru Polskiego, Maksymiliana Rogackiego.

Uroczystość uświetnił występ młodych muzyków jazzowych z Litwy, Ukrainy i Polski: Niki Zundelovič (wokaliści), Marii Tsapenko (fortepian) i Krzysztofa Panka (kontrabas). Koncert odbył się dzięki wsparciu Litewskiego Instytutu Kulturalnego i Ambasady Republiki Litewskiej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Retransmisja zapisu wideo z przebiegu uroczystości wręczenia Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta 2023 dostępna jest na Facebooku i kanale YouTube Fundacji im. Zbigniewa Herberta.

Partnerem Strategicznym Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta 2023 jest Fundacja PZU.

Partnerami Fundacji im. Zbigniewa Herberta są: Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie, Instytut Adama Mickiewicza oraz Biblioteka Narodowa.

Patronem medialnym jest Polskie Radio.

Więcej informacji o Międzynarodowej Nagrodzie Literackiej im. Zbigniewa Herberta:

- www.fundacjaherberta.com
- www.facebook.com/FundacjaHerberta

Kontakt dla mediów:

Sylwia Olczak, PRIMUM PR, e-mail: s.olczak@primum.pl; 608 072 086

Emilia Jędrzejczyk, PRIMUM PR, e-mail: e.jedrzejczyk@primum.pl; 607 659 631